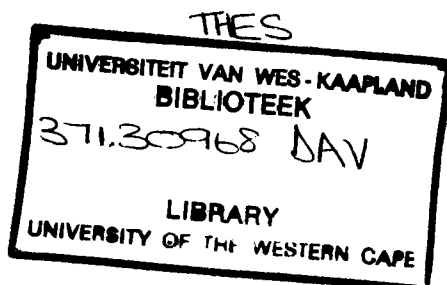

UNIVERSITEIT VAN WES-KAAPLAND

FAKULTEIT OPVOEDKUNDE

VAN STILTE TOT STEM IN 'N STANDERD NEGE-
BYBELKUNDEKLAS: 'N AKSIENAVORSINGSBENADERING

'n Mini-tesis voorgelê ter gedeeltelike vervulling van die
graad M.ED/Phil in die Fakulteit Opvoedkunde aan die
Universiteit van Wes-Kaapland.

Studieleiers: Prof. Dirk Meerkotter
Me. Monica van Heerden

Oktober 1996

Ek, Andre Petra Davids, verklaar hiermee dat die werk wat in hierdie mini-tesis vervat is my eie, oorspronklike werk is wat nog nooit voorheen by enige ander instituut voorgelê is vir evalueringsdoeleindes nie. Verder verklaar ek dat verkenning gegee is aan alle bronne en verwysings wat vir hierdie werk gebruik is.

ERKENNINGS EN DANKBETUIGINGS

Ek wil graag my dank betuig aan die ondervermelde persone, sonder wie se volgehoue ondersteuning en inspirasie ek nie daartoe in staat sou gewees het om my studies te kon voltooi nie ...

- my man, Brian en my seuns Marc-Spencer en Luke.
- al my familieleden en vriende vir hulle trots en ondersteuning in die werk waarmee ek besig was.
- die prinsipaal en personeel van Rocklands Senior Sekondêre Skool en die standerd 9E-Bybelkundeklas van 1995 vir die geleentheid wat by die skool geskep is om my navorsing te kon voltooi.
- Dirk en Monica vir hulle onskatbare leiding, nie bloot in die voltooiing van hierdie mini-tesis nie, maar ook vir hulle wonderlike leiding in my ontdekkingsreis oor die opvoeding van die jeug.

ABSTRACT

This mini-thesis addresses various themes which all focus on a disquieting silence I observed in my standard nine Biblical Studies class. The main theme of this paper, however, is the *silence of the marginalised and disadvantaged pupil in the classroom situation*.

The research was done in Mitchell's Plain, a suburb of broader Cape Town. My research was initially approached with the assumption that pupils should participate more actively in their own educational processes, that they should essentially 'talk more' in the classroom. Because this was not the pattern in my class, the initial general planning for my research was focused on the means to eliminate this 'unnatural' phenomenon. A penetrating and critical reflection on my own personal and professional development, the social realities of my research group and the location of the research, added a new perspective to the research.

In discussions around the silence of the disadvantaged pupil, I endeavour to show how various innovations were implemented into an established practice to try and minimalise it. My reading of the literature on critical education, especially the work of Paulo Freire, contributed significantly to greater insight into the silence in my class. This also allowed me to approach my practice, and my students, with a 'clearer understanding of possible causes'. I consequently researched the silence against

a background of the socio-economic and political realities of the students involved in the research.

Another theme that is developed in this mini-thesis, is a *journey towards knowing* that was undertaken by an experienced teacher. This exploratory journey was enhanced by my introduction to action research as a methodology to bring about change to a practice by means of an in-depth critical reflection.

In the final chapter of this mini-thesis I come to the conclusion that no significant change can ever be realised without the initiator having obtained a deeper understanding of the situation where change needs to be appropriated. The reference to a deeper understanding refers to a holistic understanding regarding the social, cultural, political and economical history of the group involved in the process of change.

In the context of my own conscientization, I address possibilities to minimize the silence of students who come from difficult socio-economic and political backgrounds, by guiding them to grasping the historical and political roots of their silence.

INHOUDSOPGAWE

Hoofstuk 1: Op soek na meer betekenis in my praktyk - Die refleksie van 'n ervare onderwyser	
1.1. Inleiding	1
1.2. Probleemstelling	3
1.3. Navorsingsomgewing	4
1.4. Rasionaal vir my navorsing	5
1.5. Aksienavorsing: Verbetering van klaskamerpraktyke	9
1.6. Uiteensetting van mini-tesis	11
1.6.1. Inleiding	11
1.6.2. Hoofstuk Twee	12
1.6.3. Hoofstuk Drie	12
1.6.4. Hoofstuk Vier	13
1.6.5. Hoofstuk Vyf	13
1.6.6. Hoofstuk Ses	14
1.6.7. Hoofstuk Sewe	15
1.7. Samevatting	16
Hoofstuk Twee: 'n Nuwe perspektief op die bekende	
2.1. Inleiding: Die navorsingsomgewing	17
2.1.1. Verskillende woongebiede in Mitchell's Plain	18
2.2. Profiel van die navorsingsgroep	19
2.2.1. Inleiding	19
2.2.2. Logistiek van die navorsingsgroep	20
2.2.3. Gebiede binne Mitchell's Plain waar leerlinge woon	20
2.2.4. Sosio-ekonomiese opset van die gesinne	21
2.2.5. Kulturele betrokkenheid	22
2.2.6. 'n Geheelbeeld	23
2.3. Refleksie op my eie lewe	23
2.3.1. Kinderdae - 'n Terugblik op my vormingsjare	23

2.3.2. Skooldae en professionele loopbaan - 'n Kriptiese en kritiese beskouing	25
2.3.3. Politieke oriëntering	26
2.4. Die bekende word meer bekend: Op pad na nuwe insigte oor my leerlinge en oor myself	27
2.5. Samevattende kommentaar	29

Hoofstuk Drie: 'n Teorie rondom reflekerende klaskamerpraktyke

3.1. Inleiding	31
3.2. Die aard van aksienavorsing	32
3.2.1. Inleiding	32
3.2.2. Die sikliese beginsel in aksienavorsing	33
3.3. Data-versameling in aksienavorsing	38
3.3.1. Inleiding	38
3.3.2. Die dilemma van subjektiwiteit en objektiwiteit in opvoedkundige navorsing	39
3.4. Die rasionaal onderliggend aan aksienavorsing	42
3.5. Paradigmas in opvoedkundige ondersoek	47
3.5.1. Inleiding	47
3.5.2. Die term paradigma	47
3.5.3. Drie navorsingsparadigmas	49
3.6. Aksienavorsing as 'n kritiese benadering tot opvoedkundige ondersoek	56
3.7. Die rol van die onderwyser as veranderings- agent	61
3.8. Samevatting	67

Hoofstuk Vier: 'n Eerste poging tot vernuwing in my praktyk

4.1. Inleiding	69
4.2. Eerste aksienavorsingsprojek	70
4.2.1. Konteks van die navorsing	70
4.2.2. Observasie in my praktyk	71
4.2.2.1. Refleksie op my observasie	74

4.2.3. Beplanning van eerste navorsingsprojek	75
4.2.4. Eerste plan van aksie word in werking gestel	77
4.2.4.1. Refleksie op die transkripsie van 'n les	78
4.2.5. Gebruik van vraelyste as navorsingsinstrument	82
4.2.5.1. Inleiding	82
4.2.5.2. Evaluering van die vraelyste	84
4.2.6. Beplanning vir die tweede aksieplan	87
4.3. Samevatting	89

Hoofstuk Vyf: 'n Kultuur van stilte: manifesterings van verdrukking?

5.1. Inleiding	90
5.2. Bewuswording van 'n kultuur van stilte	91
5.2.1. Inleiding	91
5.2.2. Kwellinge oor die stilte van my leerlinge	92
5.2.3. Stilte as wapen teen die juk van verdrukking	96
5.3. Die bewusmaking en bevryding van die beperkinge wat die stilte meebring	101
5.4. Samevatting	105

Hoofstuk Ses: Strategieë om die stilte te probeer minimaliseer

6.1. Inleiding	107
6.1.1. Faktore wat verandering beïnvloed	108
6.1.2. Die etiese beginsels onderliggend aan emansipatoriese aksienavorsing	112
6.2. Tweede siklus van my navorsingsprojek	117
6.2.1. Inleiding: Aanloop tot die tweede siklus	117
6.2.2. Beplanning vir die tweede navorsingsiklus	119
6.2.3. Die plan van aksie word in werking gestel	121

6.2.3.1. Selfstudie van die leerlinge	121
6.2.3.1.(a) Refleksie op naslaanwerk	123
6.2.3.1.(b) Evaluering van naslaanwerk	124
6.2.3.2. Groepwerk: Verdere innovasie in my praktyk	127
6.2.3.2.(a) Inleiding: Waarom dan groepwerk?	127
6.2.3.2.(b) Refleksie op groepwerk in my praktyk	128
6.2.3.2.(c) Evaluering van die groepwerk	130
6.2.3.3. Vraelyste as navorsingsinstrument	133
6.2.3.3.(a) Beweegredes vir die gebruik van vraelyste	133
6.2.3.3.(b) Evaluering van die vraelyste	135
6.2.3.4. Onderhoude as navorsingsinstrument	138
6.2.3.4.(a) Inleiding	138
6.2.3.4.(b) Evaluering van die onderhoude	139
6.2.3.5. Leerlingprofiel	142
6.3. Samevatting	145

Hoofstuk Sewe: Progressie deur retrospeksie

7.1. Inleiding	148
7.2. Verandering is 'n groeiproses	148
7.3. Die waarde van kritiese refleksie	150
7.4. 'n Slotgedagte: Die pad vorentoe?	154

HOOFSTUK 1

OP SOEK NA MEER BETEKENIS IN MY PRAKTYK - DIE REFLEKSIE VAN 'N ERVARE ONDERWYSER

1.1. INLEIDING

Ek het die onderwysprofessie in Oktober 1978 betree en het vir die afgelope agtien jaar geen ander beroep beoefen as slegs onderwys nie. Ten spyte van al my ervaring in die onderwys, het daar in die afgelope jaar of drie 'n gevoel van onvergenoegdheid by my posgevat. Ek het gevoel asof ek begin stagneer in my beroep.

Aan die einde van 1994 het ek in ligte luim tydens 'n personeelvergadering geskerts dat onderwysers na vyftien diensjare eintlik moet uittree. My motivering: Onderwysers is dan nie meer 'n aanwinst vir die professie nie, want hulle het alles moontlik daaromtrent geleer. My eerlike gevoel op daardie stadium was dat ruimte gemaak moes word vir die jonger geslag onderwysers wat nog vol vuur en ywer is - hulle vir wie die onderwys nog 'n uitdaging is. In wese het ek uitgedien gevoel. Ek het die sillabus op my vingerpunte geken. Ek was ervare as hulpeksaminator vir die Senior Sertifikaateksamen. My matrikulante het jaar na jaar 'n honderd persent slaagsyfer behaal. Wat anders was daar nog vir my oor?

In die inleidingsparagraaf het ek verwys na 'n sekere mate van onvergenoegdheid wat by my posgevat het. Hierdie gevoel het egter ook my onrustigheid ten opsigte van die tipe probleme waarmee die

onderwys te kampe gehad het, ingesluit. 'n Groot kwelpunt vir my was die aard van die dissiplinêre probleme wat in skole begin posvat het.

Sedert die begin van 1995 is ek besig met die Meestersgraad in Aksienavorsing en Skoolverbetering aan die Universiteit van Wes-Kaapland. Gesprekke in en om die program het my bewus gemaak van alternatiewe denkrigtings oor die onderwys. Ek het begin leer om my praktyk, en die leerlinge met wie ek saamwerk, met groter sensitiwiteit te benader. Ek het my praktyk binne kritiese perspektief begin plaas, om ook antwoorde te probeer soek vir die gevoel waarmee ek geworstel het, naamlik dat ek min bevrediging uit my praktyk put. Ek skryf dit toe aan my kennismaking met aksienavorsing as 'n - vir my altans - nuwe en dinamiese benadering tot ondersoek na die soort praktyke waarmee onderwysers in hul klaskamers besig is.

'n Verdere rede waarom hierdie kursus my belangstelling geprikkel het, is die fokus wat daar in aksienavorsing geplaas word op die vernuwing en verbetering van klaskamerpraktyke. Ek glo dat ek die onderwys in die breë, en veral my eie praktyk in die besonder, vanuit nuwe gesigspunte begin beskou het. Dit is in die lig van hierdie nuwe perspektiewe dat ek my navorsing aangepak het.

1.2. PROBLEEMSTELLING

Die doel van my navorsing is die minimalisering van 'n ongemaklike tipe stilte wat onder sekere leerlinge in my standaard nege-Bybelkunde klas waargeneem is. Deur 'n kritiese ondersoek te loods op my eie praktyk en hoe dit gevorm is deur bepaalde persoonlike invloede, en dit dan te ondersoek na aanleiding van die observasie wat ek van my leerlinge gemaak het, wil ek spesifiek gaan kyk na die onderwyser se rol in die daarstelling van sekere patrone in die klassituasie.

In die groep met wie die navorsing gedoen is, het ek die observasie gemaak dat sekere leerlinge ongewoon stiller as ander in die klas is. Hierdie verskynsel kom nie slegs tydens onderrigssessies voor nie, maar selfs ook as dit by sosiale gesprekvoering kom. Die feit dat sekere leerlinge stiller as ander is, is nie noodwendig 'n probleem in 'n opvoedingsituasie nie. Gesien egter teen die historiese en politieke agtergrond van Mitchell's Plain (die navorsingsomgewing), het ek begin wonder of hierdie stilte enigsins verbind kan word met die sosiale wêreld waaruit die leerlinge kom, 'n wêreld daargestel deur 'n diskriminerende politieke beleid van aparte ontwikkeling op grond van rasseklassifikasie, en daarmee saam die doelbewuste benadeling en marginalisering van die meerderheid Suid-Afrikaners.

1.3. NAVORSINGSOMGEWING

My navorsing is gedoen by 'n senior sekondêre skool in Mitchell's Plain. Mitchell's Plain is een van die woonbuurte wat uitsluitlik deur "Kleurlinge" bewoon sou word, soos beplan deur die regerings van die apartheidsbedeling in Suid-Afrika. Die verwysing na ras in die vorige sin het te doen met die indeling van mense in Suid-Afrika op grond van hul velkleur en etniese verbintenis deur die apartheidsregering in Suid-Afrika. Die beplanning van woonbuurte vir verskillende rasse-groepe is gedoen met die oog op aparte ontwikkeling. Mitchell's Plain bestaan uit 'n vermenging van verskillende kulture wat saamgegooi is om die voorstad te probeer vestig. My ondervinding van Mitchell's Plain is dat die grootste gedeelte van die inwoners sosio-ekonomies vernalatig is. Hierdie afleiding maak ek veral op grond van die kennis wat ek sedert 1982 van die gemeenskap opgedoen het.

Sommige inwoners van Mitchell's Plain het ontwikkel in redelik welvarende mense. Baie van die inwoners het ook begin kwalifiseer vir hoogs gespesialiseerde beroepe. Hierteenoor is daar egter 'n groot gedeelte van die inwonertal wat deel vorm van 'n sukkelende werkersklas-gemeenskap. Baie leerlinge in die skool waar die navorsing gedoen is, kom uit gebroke huisgesinne.

Ek onderrig al vir die afgelope veertien jaar in Mitchell's Plain. In hierdie tyd het ek tot die besef gekom dat daar uiteenlopende opvattinge in die gemeenskap bestaan oor godsdiens, politiek, ekonomie en opvoeding. Hierdie uiteenlopendheid het ook begin deursyfer na die skole. Ek meen dat ek sonder vrees vir

teenspraak kan sê dat Mitchell's Plain 'n benadeelde gemeenskap is, juis op grond van die feit dat mense nie gekies het om hier te woon nie, maar wel deur politieke omstandighede daartoe geforseer is. In hoofstuk twee, as ek my navorsingsomgewing nader bekendstel, hoop ek om die vorige stelling ten opsigte van Mitchell's Plain as 'n benadeelde gemeenskap, in meer besonderhede te kwalifiseer.

1.4. RASIONAAL VIR MY NAVORSING

In die aanvanklike observasie van my standerd nege-Bybelkundeklas het ek waargeneem dat daar bepaalde patrone gevolg word. Daar is sekere leerlinge in die klas wat weinig indien ooit aan enige lesbespreking of sosiale gesprekvoering deelneem. Afgesien van hierdie groep leerlinge is daar 'n ander groep wat min of geen inhibisies toon ten opsigte van enige besprekingspunte in die klas nie. Hierdie situasie het ek begin ontleed aan die hand van die onderstaande vrae:

- * Watter rol speel die onderwyser in die ontwikkeling en verskerping van die bydrae van die stiller leerling as dit by klasbespreking kom?
- * Kan verandering in 'n mens se onderwysbenadering in die klaskamer 'n situasie skep waar almal 'n gelyke en gelykwaardige plek in die klassituasie inneem om sodoende die stiller leerling te help om los te kom van moontlike inhibisies?
- * Is die stilte wat sommige leerlinge openbaar 'n uitvloeisel van die leefwêreld waaruit hulle kom? Watter rol speel die sosiale agtergrond van leerlinge om sulke inhibisies in die eerste plek die oorhand te laat kry en tweedens te laat floreer?
- * Is dit moontlik dat Bybelkunde, in vergelyking met 'n vak soos Wiskunde, in die skool se kurrikulum vir die senior

sekondêre fase, as 'n vak met lae status beskou word, aangesien Wiskunde deel uitmaak van die suiwer wetenskaplike rigting en Bybelkunde deel uitmaak van die sosiaal wetenskaplike rigting? Word leerlinge deur hierdie onderskeid onbewustelik gesosialiseer in ongelyke vorme van die opvoedkundige praktyk in skole, deurdat daar aan sekere vakke op skool meer status gegee word? (Giroux, 1988:128).

In die lig van die geografiese konteks van die navorsingsprojek, naamlik Mitchell's Plain, wil ek deur my navorsing 'n argument probeer voer oor die rol van die onderwyser as veranderingsagent in 'n benadeelde gemeenskap. Kritiese refleksie oor my eie praktyk sal dus 'n sterk element wees. Net so belangrik sal die invloed van die aksienavorsingskursus op my ingesteldheid en nuwe benadering tot my praktyk wees. In werklikheid sou ek aksienavorsing wou voorhou as 'n moontlike strategie om transformasie in 'n klaskamerpraktyk teweeg te bring.

'n Bewustheid van die kompleksiteit van die konteks waarin gewerk word en van die verskillende rolspelers in die sosiale omgewing, is na my mening bepalend vir 'n goeie begrip van die aksies van daardie rolspelers in hul sosiale interaksies. Ek kan byvoorbeeld nie my leerlinge se aksies in die klassituasie in isolasie van die groter geheel sien nie. Ek glo dat ek my leerlinge se optrede moet probeer plaas binne die samelewing waarin huule woon, naamlik Mitchell's Plain in al sy diversiteit. So kan ek terselfdertyd ook nie my eie aksies in isolasie sien van dit wat buite die klaskamer gebeur nie. Ek verwys in hoofstuk twee in meer besonderhede na my eie lewensgeskiedenis en ook na die feit dat 'n reflektiewe ondersoek daarna my gehelp het om selfs my optrede as onderwyser met groter insig te benader.

Patti Lather (1986:2) verwys na die feit dat, as 'n mens jou posisie in die samelewing krities benader, dit makliker daartoe aanleiding kan gee dat mense die verskillende fasette wat aan die basis van elke samelewing is, soos byvoorbeeld magsverdeling, die benutting en verdeling van hulpbronne, en so meer, beter kan verstaan en bewus kan word van die moontlike wanverdeling onderliggend daaraan. Hierdie kritiese beskouing van die samelewingsopset, glo Lather, kan verder daartoe aanleiding gee dat 'n meer regverdigde sosiale wêreld geskep word, omdat die mens dan ook sy eie posisie in die samelewing krities beskou en poog om onregverdigheide te elimineer. Dit wat Lather in hierdie verband noem, is vir my betekenisvol in my navorsing, aangesien ek juis ondersoek probeer doen het na die moontlike redes vir 'n sekere ongemaklike stilte in my klas onder bepaalde leerlinge, met die oog op die minimalisering van daardie stilte. Ek glo dat dit noodsaaklik is dat my leerlinge hul eie belangrike rol in die klas en in die samelewing moet verstaan, sodat hulle hul aksies rondom so 'n begrip van hul rol kan interpreteer. Deur so 'n benadering te volg, is dit moontlik dat hulle selfs die stilte kan interpreteer as die uitvloeisel van hul benadeelde posisies in die samelewing.

Aksienavorsing bevorder aksies wat uitgevoer word met die oog op die kritiese ontwikkeling van begrip, asook die toewyding van rolspelers (Carr & Kemmis, 1986:192). Hierdie emansipatoriese benadering tot opvoedkundige ondersoek, erken die feit dat samelewings deur ideologiese strukture beïnvloed en gevorm word. Emansipatoriese aksienavorsing bevorder verder 'n kritiese

refleksie op sulke ideologieë en probeer om dan deur doelgerigte, ingeligte en toegewyde aksies die wanpraktyke te verander sodat dit tot die voordeel van al die rolspelers kan strek.

Die grootste bedreiging vir 'n samelewing is die verwronge begrip wat daar by die rolspelers mag bestaan oor die samelewingsopset. As gevolg van 'n onbevraagtekenende benadering tot norme en waardes wat in 'n samelewing geld, kan mense heeltemal onbewus bly van belangrike aksies wat hulle self uitvoer om hul benadeelde posisies in die samelewing te bly handhaaf. McLaren (1989:166) huldig die mening oor 'n kritiese opvoedkundige benadering, waarby ek in my praktyk self aansluiting wil vind, dat:

... any worthwhile theory of schooling must be partisan. That is, it must be fundamentally tied to a struggle for a qualitatively better life for all through the construction of a society based on non-exploitative relations and social justice. The critical educator doesn't believe there are two sides to every question, with both sides needing equal attention. For the critical educator, there are many sides to a problem, and often these sides are linked to certain class, race and gender interests.

Deur 'n emansipatoriese aksienavorsingsbenadering in my praktyk te volg, beoog ek juis om die invloede van die verlede, asook die invloede van die samelewing waarin mense woon, op alle vorme van huidige praktyke en aksies bloot te lê. My doel is egter nie beperk tot die blote verduideliking van sulke invloede nie, maar eerder die bewusmaking van die betrokkenes met die oog op bevryding vir my leerlinge en vir myself van enige moontlike beperkings.

Aksienavorsing word deur baie pedagoë, soos Grundy (1987), McNiff (1988), Carr en Kemmis (1986) gesien as 'n metodologie om nie net die klaskamerpraktyk te verbeter nie, maar om dit so te transformeer, dat dit die basis kan lê vir 'n dinamiese heropbou in die onderwys, waar onderwysers én leerlinge hul onderskeie rolle en verantwoordelikheid kan besef in die vorming van 'n nasie waar demokrasie wesenlik deel kan wees van die daaglikse bestaanwyses. Jean McNiff (1988:9) se mening is dat:

... if we as teachers are truly to fulfill our obligations as educators, then we must accept the responsibility of first educating ourselves.

In my bespreking van aksienavorsing, in al sy fasette, sal ek graag aansluiting wil vind by wat McNiff (1988) te sê het oor "teachers educating themselves" en probeer besin oor hoe onderwysers hulself kan heropvoed. My kennismaking met aksienavorsing het gelei tot 'n groot leerproses waarin ek nuwe perspektiewe op my praktyk verkry het. Ek is van mening dat, indien daar dieper oor die rasionaal vir emansipatoriese aksienavorsing besin word, daarin vir die onderwys baie nuwe vrae, en hopelik ook antwoorde, opgesluit lê. 'n Aksienavorsingsbenadering tot opvoedkundige ondersoek bevorder juis die praktyk dat onderwysers 'n kritiese en reflektiewe benadering tot die aksies wat hulle in hul praktyke neem, implementeer.

1.5. AKSIENAVORSING: VERBETERING VAN KLASKAMERPRAKTYKE

Volgens Carr & Kemmis (1986:180) lê die essensie van emansipatoriese aksienavorsing geleë in:

... acting educationally in social situations which typically involve competing values and complex interaction between different people who are acting on different understandings of their common situation and on the basis of different values about how the interaction should be conducted.

In die vorige paragraaf het ek verwys na die kompleksiteit van die konteks en ook melding gemaak van verskillende rolspelers in die samelewing. Ek sluit hiermee uiteraard ook die onderwysers en hul leerlinge in die klassituasie in as rolspelers in die samelewing. Ek is van mening dat 'n emansipatoriese aksienavorsingsbenadering in my praktyk vir my mag help in die daarstelling van die doel van my navorsing, naamlik die minimalisering van 'n kultuur van stilte in my standerd nege-Bybelkundeklas. Die onderliggende fokus vir die navorsing is verandering. Waarom dan verandering, sou 'n mens moontlik kon argumenteer? My motivering sentreer rondom my vraag of dit nie juis die onkritiese benadering tot samelewingsnorme is - en hieronder sluit ek onderwyspraktyke ten volle in as 'n sosiale praktyk wat die samelewingsnorme weerspieël - wat in die eerste plek die stilte help vestig het nie. Deur kritiese self-refleksie, wat deur 'n emansipatoriese aksienavorsingsbenadering bevorder word, kan mense hul plek in die samelewing in perspektief plaas. Volgens Grundy (1987:19) is bemagtiging van individue een van die groot momente in 'n emansipatoriese aksienavorsingsbenadering, met ander woorde "...the ability of individuals and groups to take control of their own lives in autonomous and responsible ways" (Grundy, 1987:19).

Een van die hoofelemente in 'n emansipatoriese benadering, is die

begrip van die dialektiese verwantskap wat daar bestaan tussen die verlede, die hede en die toekoms. Aksienavorsers aanvaar nie slegs instellings, strukture en tradisies as onveranderbare gegewenhede nie, maar strewende daarna om die dialektiese verwantskap tussen die verlede, die hede en die toekoms te verduidelik, sodat gepoog kan word om gepaste handeling uit te voer om die toekoms, in die lig van 'n duidelike politieke visie, ten goede te probeer verander. Een van die hoofdoelwitte van 'n emansipatoriese aksienavorsingsmetodologie is om die wanpraktyke van die verlede te verander met die oog op die moontlikheid van 'n regverdige toekoms. Die rede waarom ek dus die emansipatoriese benadering volg, is om die soort aksies wat in my klaskamerpraktyk beoefen word, in 'n sinvolle konteks te probeer verstaan. Hierdie begrip van die interafhanklikheid tussen wat was, wat is en wat beoog word, sal dan bepalend wees vir die aard van die aksies wat ek beoog ter verwesenliking van my uiteindelijke doel. My strewende is egter nie beperk tot 'n blote minimalisering van die stilte nie, maar fokus ook op die daarstelling van 'n ander soort praktyk waarby al die lede betrokke is deurdat 'n dieper selfbegrip van die werklikheid verkry word na aanleiding van 'n proses van kritiese self-refleksie.

1.6. UITEENSETTING VAN MINI-THESIS

1.6.1. Inleiding

In Hoofstuk Een het ek 'n breë bekendstelling van myself en my spesifieke praktyk gegee. Ek het ook 'n verduideliking probeer gee van die omgewing waarin ek my navorsing gedoen het, en die

rasionaal vir my navorsing. My navorsing is gedoen nadat ek van alternatiewe denkrigtings oor die onderwys bewus geword het toe ek begin kennis maak het met aksienavorsing as 'n nuwe en dinamiese benadering tot opvoedkundige ondersoek. Daarom het ek ook in Hoofstuk Een vlugtig verwys na emansipatoriese aksienavorsing as 'n metodologie om verandering in klaskamerpraktyke aan te bring. Van die argumente wat in hoofstuk een aangeraak is, sal verder in die mini-tesis meer volledig bespreek word.

1.6.2. Hoofstuk Twee

In Hoofstuk Twee gaan ek die navorsingsgroep, asook die omgewing waarin die navorsing gedoen is, in groter detail bekendstel. Ek beoog om in hierdie hoofstuk aansluiting te vind by my persoonlike geskiedenis. Dit is vir my noodsaaklik om te wys op die invloede wat my persoonlike lewenservaring, skool- en akademiese opvoeding en my professionele ontwikkeling op my praktyk soos dit huidig is, gehad het. Hierdeur wil ek die argument probeer aanvoer dat die mens deur sy of haar sosiale interaksie gevorm word, en dat bepaalde handelingte teen hierdie agtergrond verstaan moet word.

1.6.3. Hoofstuk Drie

Die derde hoofstuk handel oor die teorie rondom emansipatoriese aksienavorsing as 'n metodologie vir reflektiewe klaskamerpraktyke. My plan is om in hierdie hoofstuk 'n bespreking te voer:

- * oor sommige van die teorieë rondom aksienavorsing; en
- * oor die werk van radikale pedagoë oor die onderwyser as veranderingsagent.

In die derde hoofstuk kom dit met ander woorde hoofsaaklik neer op 'n literatuurstudie en die ontwikkeling van teorie. Die bedoeling is om later, wanneer ek my praktyk en klaskameraksies bespreek, te kan verwys na die teorie om sodoende die interafhanklikheid van teorie en praktyk in aksienavorsing te verduidelik. Ek wil verder in hierdie hoofstuk 'n bespreking voer oor drie verskillende verwysingsraamwerke vir opvoedkundige navorsing, met die klem op my eie navorsing wat binne 'n emansipatoriese kennisbelang geplaas kan word.

1.6.4. Hoofstuk Vier

My navorsing het twee projekte ingesluit. In Hoofstuk Vier gaan ek my eerste aksienavorsingsprojek bespreek. In hierdie hoofstuk sal ek as inleiding terugverwys na Hoofstuk Twee, om so aansluiting te vind by die projek en die navorsingsomgewing.

1.6.5. Hoofstuk Vyf

Paulo Freire en ander radikale pedagoë wat oor die kultuur van stilte en die pedagogiek van onderdrukking geskryf het, word in hierdie hoofstuk, wat "verandering" as tema het, bekyk. Die doel van die hoofstuk is om aansluiting te vind by die pogings tot verandering wat ek in my praktyk geïmplementeer het, as moontlikhede om die kultuur van stilte in my klas te probeer

minimaliseer.

In hierdie hoofstuk wil ek verder reflekteer oor die "magskultuur" wat in onderwyspraktyke teenwoordig is om te probeer bepaal of die kultuur van stilte in my klas in verband gebring kan word met onbewustelike magsrolle wat in my praktyk uitgeoefen word.

1.6.6. Hoofstuk Ses

In terugskouing op my eerste navorsingsprojek het ek tot die besef gekom dat onderwysers wat navorsing doen oor hul eie praktyke, soms baie foute begaan. Hierdie foute kan aan 'n verskeidenheid faktore toegeskryf word. Alhoewel ek in hierdie hoofstuk my tweede navorsingsprojek gaan beskryf, wil ek die bespreking inlei deur eers na ander aspekte van verandering te kyk. Gevolglik sal die hoofstuk soos volg ingedeel word:

- * Die eerste afdeling in Hoofstuk Ses sal handel oor die faktore wat verandering in opvoedkundige situasies beïnvloed. Aangesien ek alreeds die eerste siklus van die navorsing voltooi het, en begin het met die volgende siklus, is dit vir my baie belangrik om te wys op die kompleksiteit van die veranderingsproses. Ek sal baie graag by Fullan (1991) se teorieë oor verandering wil aansluiting vind.
- * Die tweede afdeling van Hoofstuk Ses sal handel oor die etiese beginsels van emansipatoriese